

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Інститут історії і політології
Кафедра історії слов'ян**

Р. В. КОБИЛЬНИК

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В
СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇНАХ В МІЖВОЄННИЙ
ПЕРІОД (1918 – 1941 РР.)**

**Навчально-методичний посібник для студентів IV курсу, які навчаються
за спеціальністю “Історія”**

Івано-Франківськ

2010

У навчально-методичному посібнику пропонується аналіз суспільно-політичних процесів в слов'янських країнах в міжвоєнний період (1918 – 1941 рр.). Значна увага приділяється утворенню нових державно-політичних систем в слов'янських країн після Першої світової війни і впливу політичних партій на їх етнічний, політичний, соціально-економічний і культурний розвиток. У посібнику вміщено програму курсу, плани лекцій, плани семінарських занять та методичні рекомендації до них, питання до контрольної роботи, тематика рефератів програмові вимоги та список рекомендованої літератури.

Спецкурс розрахований на студентів, які навчаються на спеціальності “Історія” Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Автор: Р. В. Кобильник, старший викладач кафедри історії слов'ян.

Рецензенти:

П.С. Федорчак, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії слов'ян Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

І.С. Монолатій, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Рекомендовано до друку Вченою Радою Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Протокол № ____ від ____ 2010 р.

ВСТУП

Міжвоєнний період в історії слов'янських народів характеризується новими якісними змінами і являється визначальним для розвитку державотворення. Розпад імперій після Першої світової війни зумовив створення незалежних держав і створення нових державно-політичних відносин. Цей період характерний зростанням партійно-політичних відносин і їх впливом на державну політику країн. Крім цього, в цей час розвиток слов'янських країн проходив в двох ідеологічних вимірах: демократичному і тоталітарному. Протистояння цих ідеологій позначилося на існуванні партійно-політичної системи в слов'янських країнах. Отже, для кращого розуміння політичної історії слов'янських країн в міжвоєнний період, необхідно розкрити суспільно-політичні процеси, їх зміст та значення. В цьому визначається завдання спецкурсу “Суспільно-політичні процеси в слов'янських країнах в міжвоєнний період (1918 – 1941 рр.)”.

Мета спецкурсу полягає в аналізі характеристик політичних змін в слов'янських країнах після Першої світової війни, створення нових державно-політичних механізмів, формування партійно-політичної системи і її вплив на урядову політику. Студенти повинні з'ясувати особливості суспільно-політичних відносин в кожній країні, їх зміст, форми і масштаби поширення в суспільстві.

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ

Тема 1. Вступ до спецкурсу “Суспільно-політичні процеси в слов’янських країнах в міжвоєнний період (1918 – 1941 рр.)”.

Предмет, мета і завдання спецкурсу. Суть поняття “політична партія”, типологія та класифікація політичних партій. Державно-політична система. Ідеологія політичних партій і режимів. Особливості політичного розвитку Центрально-Східної Європи після Першої світової війни. Розпад Австро-Угорщини і Російської імперії. Пункти Вудро Вільсона. Утворення нових демократичних держав. Більшовизм і його проникнення в Європу. Версальська система.

Тема 2. Польща в 1918 – 1921 рр. Відновлення державності і формування нової партійно-політичної системи.

Політична система польського суспільства після Першої світової війни. Відновлення незалежності Польщі. Поляки в боротьбі за відновлення польської державності. Польський національний комітет (ПНК) та Польська ліквідаційна комісія (ПЛК). Тимчасовий уряд Польської Народної Республіки (ПНР). Передача цивільної і військової влади Ю. Пілсудському. Формування державного устрою і кордонів. Концепція федерації Ю. Пілсудського та її крах. Конституція Польської Республіки (1921 р.) про державне управління. Парламентська демократія. Становлення нових політичних відносин.

Тема 3. Друга Річ Посполита в період парламентської демократії (1922 – 1926 рр.).

Боротьба за політичне домінування партійних угруповань. Ендеки і пілсудчики. Парламентські вибори 1922 р. Убивство президента Г. Нарutowича. Криза парламентаризму. Лянцкоронський пакт 1923 р. Політика поурядового блоку Хієна-П’яст. Парламентська і позапарламентська

діяльність лівих польських партій. Національне питання в концепціях польських політичних сил. Політика національної асиміляції.

Тема 4. Суспільно-політичні процеси в Польщі періоду “санації” (1926 – 1939 рр.).

Державний переворот 1926 р. і становлення режиму “санації”. Формування нової політичної системи. Вибори до польського парламенту 1928 р. Безпартійний блок співпраці з урядом (ББСУ). “Група полковників” і їх вплив на державну політику. Посилення авторитаризму Ю. Пілсудського. Центролев. “Брестські вибори” 1930 р. Конституційне питання. Конституція 1935 р. “Санація” без Пілсудського. Табір національної єдності (ТНЄ). Діяльність польських опозиційних партій (1935 – 1939 рр.). Політика державної асиміляції.

Тема 5. Суспільно-політичні процеси в Чехословаччині (1918 – 1939 рр.).

Особливості чехословацької партійно-політичної системи. Становлення Чехословацької незалежної держави. Конституція 1920 р. Президент Чехословаччини Т.-Г. Масарик. Політичний розвиток 1920 – 1928 рр. Суспільно-політичні процеси в Чехословаччині в 1929 – 1937 рр. Парламентські вибори 1929 і 1935 рр. Е. Бенеш. Загострення політичної кризи. Мюнхенська змова. Розпад Чехословаччини. Політичний розвиток Другої Чехословацької республіки. Національне питання і спроби його вирішення. Суспільно-політичний розвиток Словаччини 1938 – 1939 рр. Проблеми державно-правового визначення Словаччини та „Підкарпатської Русі”. Прийняття „Конституційного закону про автономію Підкарпатської Русі”.

Тема 6. Суспільно-політичні процеси в Болгарії (1918 – 1940 рр.).

Становлення нової партійно-політичної системи в Болгарії після Першої світової війни. Політична криза в Болгарії. Валдайське повстання. Прихід до

влади А. Стамболійського. Болгарія в період правління БЗНС. Аграризм Стамболійського. Зелений Інтернаціонал. Військова ліга. Народний зговір. Червневий переворот і вересневе комуністичне повстання 1923 р. Режим “Демократичного зговору” (1923 – 1931рр.). А. Цанков. Правління “Народного блоку (1931 – 1934 рр.). Державний переворот (травень 1934 р). Монархічний переворот в Болгарії 1935 р. Діяльність царя Бориса III. Посилення авторитаризму. Політичний курс проурядових партій. Діяльність болгарських опозиційних партій.

Тема 7. Формування нової державно-політичної організації на Балканах після Першої світової війни.

Особливості партійно-політичної системи балканських країн після Першої світової війни. Суспільно-політичні процеси в Державі СХС. Зростання тенденцій “югославізму”. Утворення Королівства СХС. Формування політичної системи Королівства СХС. Відовданська конституція. Югославський парламентаризм 1920-х рр. Вибори до скупщини 1923 і 1925 рр. Загострення партійно-політичної боротьби в Королівстві СХС. Парламентські вибори 1927 рр. Державний переворот 1929 р. Утворення королівства Югославія. Закон “Про захист держави” (1929 р.). Конституція 1931 р., посилення влади короля. Парламентські вибори 1931 р. Утворення Югославської національної партії (ЮНП). Посилення югославського централізму. Вбивство короля Александра (1934 р.). Уряд М. Стоядіновича. Проголошення автономії Хорватії (серпень 1939 рр.).

Тема 8. Російська революція 1917 р. становлення нової політичної системи.

Особливості партійно-політичної організації Російської імперії на початку XX ст. Кадети. Есери. Більшовики. Загострення політичної кризи в Росії. Лютнева революція 1917 р. Легітимність влади Тимчасового уряду. Криза Тимчасового уряду. Жовтневий переворот 1917 р. Прихід до влади більшовиків. Диктатура пролетаріату. Встановлення нової державно-політичної системи. Громадянська війна. Білий рух. Червоний і білий терор.

Тема 9. Радянський Союз в 1921 – 1941 рр.

Проголошення НЕПу. Відхід від форсованої радянізації. Утворення СРСР. Боротьба більшовиків за монополію влади. Ліквідація багатопартійності. Політична боротьба всередині ВКП(б). Розгром “правого ухилу”. Посилення влади Й. Згорання НЕПу. Індустріалізація. Колективізація. Сталіна. Утвердження одноосібної влади Й. Сталіна. Сталінізм. Особливості радянської тоталітарної системи. Масові репресії.

Тема 10. Політичний розвиток білоруських земель в міжвоєнний період.

Революційні події 1917 р. Проголошення БНР. Особливості радянської влади в Білорусії. Вплив сталінізму на розвиток білоруського суспільства. Суспільно-політичний рух в Західній Білорусії. Білоруська Громада. Національна політика польського уряду в білоруських землях.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Лекція №1. Вступ до спецкурсу "Суспільно-політичні процеси в слов'янських країнах в міжвоєнний період".

1. Предмет, мета і завдання спецкурсу.
2. Суть поняття "політична партія", типологія та класифікація політичних партій.
3. Особливості політичного розвитку Центрально-Східної Європи після Першої світової війни.

Лекція №2. Польща в 1918 – 1921 рр. Відновлення державності і формування нової партійно-політичної системи.

1. Політична система польського суспільства після Першої світової війни.
2. Відновлення незалежності Польщі
3. Становлення нових політичних відносин. Конституція 1921 р.

Лекція №3. Друга Річ Посполита в період парламентської демократії (1922 – 1926 рр.)

1. Боротьба за політичне домінування партійних угруповань. Парламентські вибори 1922 р..
2. Криза парламентаризму. Діяльність Хієно-П'ясту.
3. Національне питання в концепціях польських політичних сил.

Лекція №4. Суспільно-політичні процеси в Польщі періоду "санації" (1926 – 1939 рр.)

1. Державний переворот 1926 р. і становлення режиму "санації".
2. Формування нової політичної системи. Вибори до польського парламенту 1928 р.
3. Конституційне питання.
4. Санація без Пілсудського.

5. Діяльність польських опозиційних партій (1935 – 1939 рр.).

Лекція №5. Суспільно-політичні процеси в Чехословаччині (1918 -1928 рр.)

1. Особливості чехословацької партійно-політичної системи.
2. Становлення Чехословацької незалежної держави. Конституція 1920 р.
3. Політичний розвиток 1920 – 1928 рр.

Лекція №6. Політична криза і розпад Чехословаччини (1929 – 1939 рр.)

1. Суспільно-політичні процеси в Чехословаччині в 1929 – 1937 рр.
Парламентські вибори 1929 і 1935 рр.
2. Загострення політичної кризи. Розпад Чехословаччини.
3. Національне питання і спроби його вирішення.
4. Суспільно-політичний розвиток Словаччини 1938 – 1939 рр.

**Лекція №7. Політичні процеси в Болгарії після Першої світової війни.
Правління БЗНС.**

1. Становлення нової партійно-політичної системи в Болгарії після Першої світової війни.
2. Політична криза в Болгарії. Прихід до влади А. Стамболійського.
3. Болгарія в період правління БЗНС.

Лекція №8. Суспільно-політичні трансформації болгарського суспільства в умовах монархічної диктатури.

1. Монархічний переворот в Болгарії. Посилення авторитаризму.
2. Політичний курс про урядових партій.
3. Діяльність болгарських опозиційних партій.

Лекція №9. Формування нової державно-політичної організації на Балканах після Першої світової війни

1. Особливості партійно-політичної системи балканських країн після Першої світової війни.
2. Суспільно-політичні процеси в Державі СХС.
3. Зростання тенденцій “югославізму”. Утворення Королівства СХС.

Лекція №10. Суспільно-політичні процеси в Королівстві СХС.

1. Формування політичної системи Королівства СХС. Відовданська конституція.
2. Югославський парламентаризм 1920-х рр. Вибори до скупщини 1923 і 1925 рр.
3. Загострення партійно-політичної боротьби в Королівстві СХС. Парламентські вибори 1927 рр.

Лекція №11. Російська революція 1917 р. становлення нової політичної системи.

1. Особливості партійно-політичної організації Російської імперії на початку ХХ ст.
2. Загострення політичної кризи в Росії. Лютнева революція 1917 р.
3. Жовтневий переворот 1917 р. Прихід до влади більшовиків.

Лекція №12. Радянський Союз в період НЕПу. Ліквідація багатопартійності.

1. Проголошення НЕПу. Відхід від форсованої радянзації.
2. Боротьба більшовиків за монополію влади. Ліквідація багатопартійності.
3. Політична боротьба всередині ВКП(б). Посилення влади Й. Сталіна.

Лекція №13. Сталінський тоталітаризм в СРСР.

1. Утвердження одноосібної влади Й. Сталіна.

2. Особливості радянської тоталітарної системи.
3. Масові репресії.

Лекція №13. Політичний розвиток білоруських земель в міжвоєнний період.

1. Революційні події 1917 р. Проголошення БНР.
2. Особливості радянської влади в Білорусії.
3. Суспільно-політичний рух в Західній Білорусії.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема: Польський суспільно-політичний рух в роки парламентської демократії.

1. Політична боротьба між ендеками та пілсудчиками. Парламентські вибори 1922 р.
2. Криза парламентської демократії. Діяльність урядового блоку Хієна-П'яст.
3. Польська лівиця в боротьбі за владу в 1923 – 1926 рр.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хрестоматия по истории южных и западных славян. – Т. 3. – Минск, 1991.
2. Хрестоматия по новейшей истории в трех томах. – Т. 3. – М., 1966.
3. Матвеев Г.Ф. «Третий путь»? Идеология аграризма в чехословакии и Польше в междувоенный период. – М., 1992.
4. Зашкільняк Л. Крикун М. Історія Польщі. – Львів, 2002.
5. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2002.
6. Неленч Д. Неленч Т. Юзеф Пілсудський – легенди і факти. – М., 1990.
7. Штарський М. Юзеф Пілсудський. Факти і міфи // УІЖ. – 1992. – №4 – 5.
8. Самусь П. Польские коммунисты и Коминтерн в 1919 – 1924 годах // Вестник Московского университета. – 1996. – №1. – История. – С.58 – 70.
9. Титова А. Політичні партії Польща і питання аграрної реформи (грудень 1923 – 1924 рр.) // Проблеми слав'янознавства. – 1981. – вип. 24. – С.76 – 83.
10. Федорчак П. Новітня історія Польщі ХХ століття. – Івано-Франківськ, 2006.

На семінарському занятті студенти повинні зосередити увагу на таких питаннях :

- загострення політичного протистояння між ендеками і пілсудчиками;
- виборчий блок Християнський союз національної єдності (“Хієна”);
- парламентські вибори 1922 р., перемога правоцентристських партій;
- вбивство президента Г. Нарутовича (грудень 1922 р.);
- утворення урядового блоку Хієна-П’яст і його політика;
- загострення кризи парламентської демократії;
- національна політика проурядових партій, посилення національної асиміляції непольського населення;
- діяльність польської лівиці, боротьба за владу.

**Тема: Суспільно-політичні процеси в Другій Речі Посполитій в період
“санації”**

ПЛАН

1. Загострення політичної боротьби і наступ авторитаризму з боку пілсудчиків (1927 – 1935 рр.).
2. Конституційне питання в Польщі.
3. Політичний курс урядового табору після смерті Ю. Пілсудського (1935 – 1939)
4. Становище польських опозиційних партій в умовах кризи парламентаризму.

Література

1. Хрестоматия по истории южных и западных славян. – Т.3. – Минск, 1991.
2. Хрестоматия по новейшей истории в трех томах. – Т.3. – М., 1966.
3. Багинский В. Санація и конституционный вопрос в Польше (1926 – 1929 гг.) // Советское славяноведение. – 1977. – № 3. – С.16 – 33.
4. Болдов А.В. Подготовка “санації” к созданию своей политической организации (май 1935 – февраль 1937 гг.) // Советское славяноведение. -1981.- № 3. – С.38 – 47.
5. Зашкільняк Л. Крикун М. Історія Польщі. – Львів, 2002.
6. Ким И. К. Лагерь “санації” и парламентские выборы 1938 г. в Польше // Советское славяноведение. – 1986. – № 6. – С.31 – 42.
7. Манусевич А. Я. “ Санація ” у власти // Новая и новейшая история. – 1986. – № 4. – С. 128 – 151.
8. Матвеев Г. Ф. “Третий путь”? Идеология аграризма в Чехословакии и Польше в междувоенный период. – М., 1992.
9. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2002.
10. Федорчак П. Новітня історія Польщі ХХ століття. – Івано-Франківськ, 2006.

На семінарському занятті студенти повинні зосередити увагу на таких питаннях :

- формування сильної виконавчої влади пілсучиками;
- утворення Беспартійного блоку співпраці з урядом (ББСУ);
- парламентські вибори 1927 р., зростання впливу пілсудчиків в сеймі і сенаті;
- “група полковників” в таборі пілсудчиків;
- посилення авторитарної влади Ю. Пілсудського і його соратників;
- боротьба пілсудчиків з опозиційним блоком “Центролев”;
- пацифікація польського уряду в Галичині (1930 р.);
- парламентські вибори 1930 р., репресивні акції польського уряду проти опозиційних партій;
- конституційний процес у Польщі (1926 – 1935 рр.);
- Конституція 1935 р. і її особливості;
- табір пілсудчиків після смерті Ю. Пілсудського;
- парламентські вибори 1935 р.;
- Табір національної єдності (ОЗОН) – головна проурядова політична сила в другій половині 30-х рр.;
- діяльність польських опозиційних партій.

Тема: Чехословаччина в 1938 -1939 рр

1. Національні відносини в Чехословаччині: реальність і протиріччя.
2. Політична криза і розпад Чехословаччини.
3. Суспільно-політичні процеси в Словаччині 1938 – 1939 рр.

Література

1. Хрестоматия по истории южных и западных славян. – Т. 3. – Минск, 1991.
2. Хрестоматия по новейшей истории в трех томах. – Т. 3. – М., 1966.
3. Коротка історія Чехії і Словаччини. За ред. проф. П. С. Федорчака. – Івано-Франківськ, 1999.
4. Краткая история Чехословакии. С древнейших времен до наших дней. – М., 1988.
5. Марьина В. В. Еще раз о “мюнхенском сговоре” (Новые документы из чешских архивов) // Славяноведение. – 2006. – №3. – С. 16 – 37.
6. Морозов С. В. Чехословакия в дни майского кризиса 1938 года // Славяноведение. – 2006. – №3. – С. 38– 43.
7. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2002.
8. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та балканських країн ХХ століття. – К., 2005.

На семінарському занятті студенти повинні зосередити увагу на таких питаннях :

- особливості національних відносин в Чехословаччині;
- сепаратизм німецьких партій в Судетській області;
- Монхенська змова 1938 р. і її наслідки;
- Чехословацька політична система в роки “Другої Чехословацької республіки”;
- відставка президента Е. Бенеша;

- згорання демократії і наступ авторитаризму;
- президенство Е. Гахи;
- проголошення автономії Словаччини;
- закон “Про автономію Словаччини і Підкарпатської Русі”;
- крах Чехословаччини (березень 1939 р.).

Тема: Суспільно-політичні процеси в Болгарії (1923 – 1941 рр.).

П Л А Н

1. Загострення політичної кризи: червневий переворот і вересневе повстання 1923 р.
2. Політика урядів « Демократичної згоди » (1923 – 1931 рр.).
3. Болгарія за часів Народного блоку (1931 – 1934 рр.).
4. Зростання ролі праворадикальних політичних сил. Державний переворот 1934 р. Правління Таємної військової ліги (ТВЛ).
5. Болгарія в період монархічної диктатури (1935 – 1941 рр.).
6. Діяльність болгарських опозиційних партій (1935 – 1941 рр.).

Література

1. Хрестоматия по истории южных и западных славян. – Т. 3. – Минск, 1991.
2. Хрестоматия по новейшей истории в трех томах. – Т. 3. – М., 1966.
3. Вознесенский В. Д. Кобурги в Болгарии // Новая и новейшая история. – 1992. – №3.
4. Гришина Р.П. Сентябрьское восстание 1923 г. в Болгарии в свете новых документов // Новая и новейшая история. – 1996. – №5. – С.175 – 194; №6. – С.136 – 151.
5. Гришина Р. П. Коминтерн, РКП(б) и курс Болгарской коммунистической партии на подготовку нового вооруженного восстания в первой половине 1924 года // Славяноведение. – 2000. – №5. – С.29 – 42.
6. Єлавич Б. Історія Балкан ХХ ст. –К., 2002.
7. Манолова М. Реакционные законодательные акты Болгарского парламента (1924 – 1943) // Советское славяноведение. – 1978. – №2. – С. 27 – 34.

8. Проблемы истории кризиса буржуазного политического строя: страны Центральной и Юго-Восточной Европы. – М., 1984.
9. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2002.

На семінарському занятті студенти повинні зосередити увагу на таких питаннях :

- криза урядової політики Болгарського національного землеробського союзу (БЗНС);
- червневий переворот 1923 р., прихід до влади Народного зговору;
- смерть А. Стамболійського;
- вересневе комуністичне повстання 1923 р.;
- політика урядів Демократичного зговору, А. Цанков, А.Ляпчев;
- переформатування партій урядового табору, правління Народного блоку (1931 – 1934 рр.);
- зростання праворадикальних політичних сил, державний переворот 1934 р. і правління Таємної військової ліги;
- зростання особистої влади царя Бориса III, монархічний переворот 1935 р.
- обмеження легальної діяльності політичних партій;
- утворення і діяльність опозиційного політичного об'єднання “П’ятірка”;
- парламентські вибори 1937 і 1938 рр.;
- зростання політичної ролі профашистських угруповань.

Тема: Суспільно-політичні процеси в Югославії (1929 – 1941 рр).

План

1. Загострення політичного становища в Югославії. Державний переворот 1929 р.
2. Політичний розвиток Югославії (1929 – 1939 рр.).
3. Югославія в умовах наростання зовнішньої загрози. Посилення радикального руху.

Література

1. Хрестоматия по истории южных и западных славян. – Т. 3. – Минск, 1991.
2. Волков В.К. Германо-югославские отношения 1933 – 1938 гг. и развал Малой Антанты. – М., 1966.
3. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. – К., 2002.
4. Сумарокова М. М. Демократические силы Югославии в борьбе против реакции и угрозы войны, 1929 – 1939. – М., 1980.
5. Проблемы истории кризиса буржуазного политического строя: страны Центральной и Юго-Восточной Европы в межвоенный период. – М., 1984.

На семінарському занятті студенти повинні зосередити увагу на таких питаннях :

- державний переворот 1929 р., утворення Королівства Югославія;
- закон “Про захист держави”, посилення сербської більшості в державно-політичній діяльності;
- зростання хорватського націоналізму, створення Повстанської хорватської революційної організації (ушашів);
- діяльність Югославської національної партії;

ПИТАННЯ ДО КОЛОКВІУМУ

Колоквіум на тему: Томаш Масарик – державний і політичний діяч.
(за матеріалами статті: Малевич О. Томаш Гарриг Масарик // Вопросы истории. – 2004. - №11. – С.58 – 81).

1. Життєвий шлях Т. Масарика.
2. Формування світоглядних позицій.
3. Початок політичної діяльності.
4. Т. Масарик і його концепція австрославізму.
5. Масариківський соціалізм.
6. Т. Масарик в роки Першої світової війни.
7. Утворення Чехословацької незалежної держави і безпосередня роль в цих процесах Т. Масарика.
8. Томаш. Масарик – президент Чехословаччини.
9. Ставлення Т. Масарика до більшовизму.
10. Державотворча концепція Т. Масарика.
11. Національна політика Чехословаччини.
12. Оцінка діяльності Т. Масарика в сучасній літературі.

ПИТАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Предмет, мета і завдання спецкурсу.
2. Зміст поняття “політична партія”.
3. Типологія політичних партій.
4. Класифікація політичних партій.
5. Ідеологія політичних угруповань.
6. Особливості політичного розвитку Центрально-Східної Європи після Першої світової війни.
7. Партійно-політична система польського суспільства.
8. Відновлення незалежності Польщі. Політичний розвиток в 1918 – 1921 рр.
9. Національне питання в концепціях польських політичних сил.
10. Політична боротьба між ендеками та пілсудчиками. Парламентські вибори 1922 р.
11. Криза парламентської демократії. Діяльність урядового блоку Хієна-П'яст.
12. Польська лівиця в боротьбі за владу в 1923 – 1926 рр.
13. Державний переворот 1926 р. і встановлення режиму “санації”.
14. Формування нової політичної системи. Вибори до польського парламенту 1928 р.
15. Посилення авторитарного режиму Ю. Пілсудського. Парламентські вибори 1930 р.
16. Конституційне питання в Польщі.
17. Політичний курс урядового табору після смерті Ю.Пілсудського (1935 – 1939 рр.).
18. Діяльність польських опозиційних партій в 1935 – 1939 рр.
19. Особливості чехословацької партійно-політичної системи.
20. Становлення Чехословацької незалежної держави. Конституція 1920 р.

21. Політичний розвиток чеського суспільства в 1920 – 1928 рр.
Парламентські вибори 1920 і 1925 рр.
22. Суспільно-політичні процеси в Чехословаччині в 1929 – 1937 рр.
Вибори 1929 і 1935 рр.
23. Загострення політичної кризи. Розпад Чехословаччини.
24. Національне питання і спроби його вирішення.
25. Від автономії до незалежності. Суспільно-політичний розвиток Словаччини в 1938 – 1939 рр.

ТЕРМІНОЛОГІЯ

Політична система

Політична партія

Кадрова партія

Масова партія

Національно-визвольна партія

Партія –комітет

Партія-громада

Народна партія

Революційна партія

Фашистська партія

Маргінальна партія

Ліві партії

Праві партії

Центристські партії

Ідеологія

Традиціоналізм

Фашизм

Марксизм-ленінізм

Лібералізм

Консерватизм

Християнська демократія

Соціал-демократія

Ендеки

Хадеки

Людовці

Асиміляція

Санація

Пацифікація

Парламентаризм

Червоно-зелена коаліція

Автономія

Чехословакізм

Чеські популісти

Уряд «п'ятірки»

Судетське питання

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Національні протиріччя в Королівстві Югославія.
2. Парламентські вибори 1935 р. Суспільно-політичні процеси в Югославії (1935 – 1939 рр.).
3. Югославія в умовах наростання зовнішньої загрози. Посилення радикального руху (1939 – 1941 рр.).
4. Російська партійно-політична система на початку 1917 р.
5. Загострення політичної кризи в Росії. Лютнева революція 1917 р.
6. Жовтневий переворот 1917 р. Прихід до влади більшовиків.
7. Становлення диктатури більшовицької партії. Політика “воєнного комунізму”.
8. Політика ВКП(б) в період нової економічної політики.
9. Політична боротьба в середині ВКП(б). Посилення влади Й. Сталіна (1924 – 1929 рр.).
10. Формування сталінського тоталітарного режиму (1929 – 1934 рр.).
11. Радянський Союз в умовах сталінізму. Масові репресії.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

1. Предмет, мета і завдання спецкурсу.
2. Зміст поняття “політична партія”.
3. Типологія політичних партій.
4. Класифікація політичних партій.
5. Ідеологія політичних угруповань.
6. Особливості політичного розвитку Центрально-Східної Європи після Першої світової війни.
7. Партійно-політична система польського суспільства.
8. Відновлення незалежності Польщі. Політичний розвиток в 1918-1921 рр.
9. Національне питання в концепціях польських політичних сил.
10. Політична боротьба між ендеками та пілсудчиками. Парламентські вибори 1922 р.
11. Криза парламентської демократії. Діяльність урядового блоку Хієна-П'яст.
12. Польська лівиця в боротьбі за владу в 1923 – 1926 рр.
13. Державний переворот 1926 р. і встановлення режиму «санації».
14. Формування нової політичної системи. Вибори до польського парламенту 1928 р.
15. Посилення авторитарного режиму Ю. Пілсудського. Парламентські вибори 1930 р.
16. Конституційне питання в Польщі.
17. Політичний курс урядового табору після смерті Ю.Пілсудського (1935 – 1939 рр.).
18. Діяльність польських опозиційних партій в 1935 – 1939 рр.
19. Особливості чехословацької партійно-політичної системи.
20. Становлення Чехословацької незалежної держави. Конституція 1920 р.

21. Політичний розвиток чеського суспільства в 1920 – 1928 рр.
Парламентські вибори 1920 і 1925 рр.
22. Суспільно-політичні процеси в Чехословаччині в 1929 – 1937 рр.
Вибори 1929 і 1935 рр.
23. Загострення політичної кризи. Розпад Чехословаччини.
24. Національне питання і спроби його вирішення.
25. Від автономії до незалежності. Суспільно-політичний розвиток Словаччини в 1938 – 1939 рр.
26. Становлення нової партійно-політичної системи в Болгарії після Першої світової війни.
27. Політична криза в Болгарії в 1918 р. Владайське повстання. Прихід до влади А. Стамболійського.
28. Болгарія в період правління Болгарського землеробського національного союзу (БЗНС).
29. Аграризм Стамболійського: сутність, значення, протиріччя.
30. Болгарська опозиція в 1919 - 1923 рр.
31. Загострення політичної кризи: червневий переворот і вересневе повстання 1923 р.
32. Політика урядів “Демократичної згоди” (1923 – 1931 рр.).
33. Болгарія за часів Народного блоку (1931 – 1934 рр.).
34. Зростання ролі праворадикальних політичних сил. Державний переворот 1934 р. Правління Таємної військової ліги (ТВЛ).
35. Болгарія в період монархічної диктатури (1935 – 1941 рр.).
36. Діяльність болгарських опозиційних партій (1935 – 1941 рр.).
37. Формування партійно-політичної системи Югославії після Першої світової війни.
38. Суспільно-політичні процеси в Державі словенців, хорватів і сербів.
39. Створення Королівства сербів хорватів і словенців. Вибори до Установчої скупщини 28 листопада 1920 р. Відовданська конституція.

40. Югославський парламентаризм 1920-х рр. Вибори до скупщини 1923 і 1925 рр.
41. Загострення партійно-політичної боротьби в Королівстві СХС. Парламентські вибори 1927 р.
42. Державний переворот 1929 р. Утворення Королівства Югославія.
43. Правління монархічного режиму. Парламентські вибори 1931 р. Діяльність Югославської національної партії (ЮНП).
44. Зростання відцентрових тенденцій в Королівстві Югославія. Посилення ролі національних партій.
45. Національні протиріччя в Королівстві Югославія.
46. Парламентські вибори 1935 р. Суспільно-політичні процеси в Югославії (1935 – 1939 рр.).
47. Югославія в умовах наростання зовнішньої загрози. Посилення радикального руху (1939 – 1941 рр.).
48. Російська партійно-політична система на початку 1917 р.
49. Загострення політичної кризи в Росії. Лютнева революція 1917 р.
50. Жовтневий переворот 1917 р. Прихід до влади більшовиків.
51. Становлення диктатури більшовицької партії. Політика « воєнного комунізму ».
52. Політика ВКП(б) в період нової економічної політики.
53. Політична боротьба в середині ВКП(б). Посилення влади Й. Сталіна (1924 – 1929 рр.).
54. Формування сталінського тоталітарного режиму (1929 – 1934 рр.).
55. Радянський Союз в умовах сталінізму. Масові репресії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексієвець Л. Новітня історія Польщі (1918 – 1939). – Київ-Тернопіль, 2002.
2. Ванечек В. История государства и права Чехословакии. – М., 1987.
3. Дыбковская А., Жарын М., Жарын Я. История Польши с древнейших времен до наших дней. – Варшава, 1995.
4. Дюрозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995.
5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2000.
6. История Беларуси. Вопросы и ответы. – Минск, 1993.
7. История Болгарии: В 2-х т. – М., 1954 – 1955. – Т. 1 – 2.
8. История Польши : В 3-х т. –Т.3. – М., 1959.
9. История Чехословакии: В 3-х т. Т.2. – М., 1959 . – Т.3.
10. История Югославии: В 2-х т. – М., 1963.
11. Історія західних і південних слов'ян. ХХ століття. – Харків, 1998.
12. История южных и западных славян: В 2 т. – Т.2. Новейшее время / Под ред. Г.Ф. Матвеева и З.С. Ненашевой. – М., 1998.
13. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Леоніда Зашкільняка. – Львів, 2005.
14. Карр Э. История Советской России. – М., 1990.
15. Краткая история Болгарии. – М., 1987.
16. Крапивин А.В. Александр Стамболийский : жизнь , взгляды, деятельность. – М., 1988.
17. Кірсенко М. Чеські землі в міжнародних відносинах Центральної Європи доби становлення Чехословацької Республіки. – К., 1997.
18. Коротка історія Чехії і Словаччини / За ред. проф. П.С. Федорчака. – Івано-Франківськ, 1999.
19. Литвин А.Л. Красный и белый террор в России 1917 –1922 // Отечественная история. – 1993. – №6. – С. 46 – 62.

20. Мельгунов С. П. Красный террор в России. – М., 1990.
21. Матвеев Г. Ф. „Третий путь”. Идеология аграризма в Чехословакии в межвоенный период. – М., 1992.
22. Моначинський О. Під прапором боротьби за мир (Мюнхен – 1938 і “оксамитова” окупація Чехословаччини // Політика і час. – 1998. – № 10. – С. 76 – 82.
23. Неленч Д., Неленч Т. Юзеф Пилсудский – легенды и факты. – М., 1990.
24. Нарис історії Росії: Перш. з. рос. / Б. В. Ананьїч, І. Я. Андреев, Є. В. Анісімов та ін.; За загальн. ред. О. О. Чубар’яна. – К., 2007.
25. Орлов А. С., Георгиев В. А., Георгиева Н. Г., Сивохина Т. А. История России. Учебник. 2-е изд. – М., 2003.
26. Писарев Ю. А. Создание югославского государства в 1918 г. : уроки истории // Новая и новейшая история. – 1992. – № 1. – С. 25 – 42.
27. Писарев Ю. А. Образование югославского государства. – М., 1975.
28. Политические системы в старанах Центральной и Юго-Восточной Европы. 1917 – 1929 гг. / Отв. ред. Р. П. Гришина. – М., 1988.
29. Семенов К. Н. Режим БЗНС – форма социал-максимализма? К постановке проблемы // Советское славяноведение. – 1991. – № 6. – С. 37 – 47.
30. Федорчак П. С. Новітня історія Польщі ХХ століття. Навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей. – Івано-Франківськ, 2006.
31. Хрестоматия по новейшей истории: В 3-х т. / Под ред. Б. Г. Гафурова и др. – М., 1990. – Т. 1.
32. Хрестоматия по истории СССР. 1917 – 1949 / Под ред. проф. Э. М. Щагина. – М., 1991.
33. Хрестоматия по истории южных и западных славян : В 3-х т. / Отв. ред. Д. Б. Мельцер, С. И. Чернявский. – Минск, 1991. – Т. 3.
34. Хрестоматия по отечественной истории (1914 – 1945 гг.) / Под ред. А.

- Ф. Киселева, Э. М. Щагина. – М., 1996.
35. Цветков Г. М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917 – 1945 рр. Навчальний посібник. – К., 1997.
36. Чехия и Словакия в XX веке. Очерки истории : в 2 кн. / (отв. ред. В. В. Марьина). – Кн. 1. – М., 2005.
37. Чорній В. Історія Болгарії. – Львів, 2007.
38. Штарський М. Юзеф Пілсудський. Факти і міфи // Український історичний журнал. – 1992. – № 4. – С. 64 – 75; №5. – С. 89 – 102.
39. Яровий В. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн XX століття. Підручник для вищих навчальних закладів. – К., 2005.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Програма спецкурсу.....	4
3. Плани лекцій.....	8
4. Плани семінарських занять.....	12
5. Питання до колоквіуму.....	21
6. Питання до контрольної роботи.....	22
7. Тематика рефератів	25
8. Програмові вимоги.....	26
9. Рекомендована література.....	29